

Rautalammin kunta

Hyvinvointisuunnitelma 2025 - 2029

Käytetyt lyhenteet

ENT	etsivä nuorisotyöntekijä
KVK	kulttuuri- ja viestintäkoordinaattori
LAVA	lapsivaikutusten arviointi
LYK	Lapsiystävällinen kunta –malli
MLL	Mannerheimin Lastensuojeluliitto
SHVJ	sivistys- ja hyvinvointijohtaja
SPR	Suomen Punainen Risti
VAS	vapaa-aikasihteeri
VKPKJ	varhaiskasvatusjohtaja-päiväkodinjohtaja

Säädöserusta

Laki sosiaali- ja
terveydenhuollon
järjestämisestä,
L 612 / 2021, 6 §

Säädöserusta

Lapsen oikeuksien toteutuminen

- Lapsen oikeuksien toteutuminen on kaikkea viranomaistoimintaa velvoittavaa.
- Suunnittelemme ja arvioimme hyvinvointisuunnitelman tavoitteita ja toimenpiteitä lapsen oikeuksien toteutumisen kautta.

Keskeisimmät lapsen oikeuksista ovat

- oikeus elämään ja kehittymiseen
- lapsen edun ensisijaisuus
- yhdenvertaisuus
- osallisuus, kuulluksi tuleminen

Nostot päättyneeltä kaudelta

Hyvinvoinnin ja hyvinvointityön haasteet eli seuraavien muuttujien osalta Rautalammin kunta suoriutuu valtakunnallista keskiarvoa heikommin:

- Kunnan taloudellinen asema on heikohko (vuosikate, velkaantuneisuus, verokertymä).
- Väestökehitys, erityisesti lapsien määrä eli kunnan väkiluku on laskeva, ja vanhusväestön osuus kasvaa.
- Huoltosuhde eli työelämässä olevien määrä verrattuna työelämän ulkopuolella olevien määrään.
- Nettomuutto eli meiltä muutetaan enemmän pois kuin meille muutetaan.
- Pienituloisuus eli keskimäärin ansaitaan alle valtakunnallisen keskiarvon.
- Lapsiperheköyhyys eli on paljon yhden huoltajan perheitä, mihin voi liittyä toimeentulohaasteita.
- Lapsiperheiden asumisolot eli asutaan keskimääräistä ahtaammin.
- Työllisyys eli työttömiä on keskimääräistä enemmän.
- LISÄÄ HVAn harmaa alue

Nostot päättyneeltä kaudelta

Hyvinvoinnin ja hyvinvointityön haasteet

Seuraavien muuttujien osalta Rautalammin kunta suoriutuu keskimääräistä heikommin:

- Peruspalvelujen saavutettavuus
 - alakoulun etäisyys (alakoulu on suhteellisen etäällä)
 - päivittäistavarakaupat (kaupat ovat suhteellisen etäällä)
 - Joukkoliikenne (joukkoliikennettä on vähän)

- Lasten ja nuorten terveys ja fyysinen toimintakyky: oma terveydentila koetaan heikoksi.
- Lasten ja nuorten päihteiden käyttö: päihteitä käytetään keskimääräistä yleisemmin.
- Nuorten koettu mielenterveys: esiintyy ahdistuneisuutta, tulevaisuusnäkymää ei koeta myönteiseksi.
- Aikuisväestön sairastavuus: on keskimääräistä enemmän kroonisia sairauksia.

Nostot päättyneeltä kaudelta

Hyvinvoinnin ja hyvinvointityön vahvuudet

Seuraavien muuttujien osalta Rautalampi suoriutuu keskimääräistä paremmin:

- Lähiluonnon saavutettavuus: luontoa on lähellä.
- Kulttuuripalvelujen saavutettavuus: kulttuuripalveluja on tarjolla lähellä.
- Nuorisopalvelujen saavutettavuus: nuorisopalveluja on tarjolla lähellä.
- Liikuntapaikkojen saavutettavuus: liikuntapaikkoja on tarjolla lähellä.
- Yleinen turvallisuus: Rautalampi koetaan turvalliseksi elinympäristöksi.
- Kaatumistapaturmien vähäisyys: ikääntyneillä on keskimääräistä vähemmän kaatumistapaturmia.

Nostot ja kehittämiskohteet päättäneeltä kaudelta ikäryhmittäin

Lapset

- Osallisuus: koululaiset eivät koe, että heidän näkemyksiään kuultaisiin.
- Koulutyöhön kiinnittyminen: koulutyö ei kiinnosta eikä innosta.
- Ravitsemus: kouluun tullaan syömättä aamupalaa, koululounas ei maistu.
- Ylipaino: ylipainoa esiintyy keskimääräistä enemmän.

- Fyysinen toimintakyky: kunto on heikohko, on kipuja ja kolotusta.
- Liikunnallinen elämäntapa: liikutaan keskimääräistä vähemmän.
- Kaverisuhteet: esiintyy kiusaamista.
- Lisätietoa löydät hyvinvointikertomuksesta:
<https://www.rautalampi.fi/uutiset/laaja-hyvinvointikertomus-2021-2025/>

Nostot ja kehittämiskohteet päättäneeltä kaudelta ikäryhmittäin

Nuoret

- Positiivisen mielenterveyden vahvistaminen: pitäisi edistää sellaista toimintamallia, että löydetään voimavaroja itsestä.
- Päihteettömän elämäntavan vahvistuminen: pitäisi päihteiden sijaan olla muuta merkityksellistä tekemistä ja toimintaa.

Nostot ja kehittämiskohteet päättäneeltä kaudelta ikäryhmittäin

Työikäiset

- sairastavuus: on paljon kroonisia sairauksia tuki- ja liikuntaelimissä sekä verenkiertoelimissä.
- fyysinen toimintakyky: heikohko terveys rajoittaa liikkumista ja arjessa toimimista.
- koettu mielenterveys: kokemus omasta jaksamisesta ja arjessa pärjäämisestä ei ole vahva.
- päihteiden käyttö: päihteitä käytetään keskimääräistä enemmän.

Nostot ja kehittämiskohteet päättäneeltä kaudelta ikäryhmittäin

Ikääntyneet

- Yksinäisyys: arjessa koetaan yksinäisyyttä.
- Palvelujen saavutettavuus: palvelujen äärelle on vaikea päästä.
- Viestinnän saavutettavuus: viestinnän kieli voi olla monimutkaista tai viestinnän kanavalle ei ole pääsyä, ei esimerkiksi osata käyttää sähköisiä kanavia.

Rautalammin kunta

Hyvinvointityö 2025 - 2029

Tavoitealueet

Tavoitealueet

- 1 Mielen ja kehon hyvinvointi
- 2 Osallisuus
- 3 Terveellinen ja turvallinen elinympäristö

Jokainen meistä voi vaikuttaa omaan terveyteensä ja hyvinvointiinsa.

Omaa hyvinvointia voi edistää ja parantaa, jos tekee seuraavia toimenpiteitä:

- harrastaa liikuntaa
 - syö terveellisesti ja monipuolisesti
 - harjoittelee kehon kestävyyskuntoa, voimaa ja tasapainoa
 - nukkuu riittävästi
 - tekee omalle jaksamiselle merkityksellisiä asioita
 - käyttää päihteitä vain kohtuullisesti tai pidättäytyy päihteiden käyttämisestä kokonaan
 - huolehtii ympäristön kuormituksen säätelystä, jos ympäristön ärsykkeet kuormittavat.
 - osallistuu johonkin ryhmämuotoiseen toimintaan
- käytännön ohjeita ja neuvoja omasta hyvinvoinnista huolehtimiseen:
- <https://pshyvinvointialue.fi/itsehoito>

Rautalammin kunta

Hyvinvointityön tavoitealueet

Mielen ja kehon hyvinvointi

Ihminen on kokonaisuus; tuetaan ja vahvistetaan sekä mielen että kehon hyvinvointia.

Kehon hyvinvointi

Lapset

Mitä meillä jo on?

- Päiväkodissa, esiopetuksessa ja perusopetuksessa on liikuntakasvatusta.
- Ulkoliikuntapaikat ovat käytettävissä.
- Sisäliikuntatilat ovat käytettävissä: uimahalli, liikuntasalit, kuntosalit.
- Koulussa on liikuntavälkät.
- Koulussa on harrastamisen Suomen mallin kerhoja.
- Kunta antaa tilatukea seuratoimintaan.
- Kansalaisopistossa on liikuntaryhmiä.

Kehon hyvinvointi

Lapset

Mitä meillä jo on?

- Varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja koulussa aterioidaan ravitsemussuosituksen mukaisesti.
- Uusiin makuihin tutustutaan maistelemalla.
- Suun terveydestä jaetaan tietoa.

Kehon hyvinvointi Lapset

Mitä haluamme kehittää?

- Jaamme tietoa riittävästä unesta.

Kehon hyvinvointi Lapset

Toimenpiteet ja tekijät 2026

- Uniasiat otetaan puheeksi päiväkodissa ja esiopetuksessa.
 - Vaka-henkilöstö, VKPKJ
- Uniasioista viestitään perusopetuksessa.
 - Rehtori, opettajat
- Uniasioista viestitään lukiossa.
 - Rehtori, opettajat
- Uniasioista viestitään kunnan kanavilla.
 - SHVJ, KVK

Kehon hyvinvointi Lapset

Mitä haluamme kehittää?

- Jaamme tietoa ravitsemuksesta ja maistatamme erilaisia makuja.

Kehon hyvinvointi Lapset

Toimenpiteet ja tekijät 2026

- Järjestetään ravitsemuskampanjat varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa, perusopetuksessa ja lukiossa
 - SHVJ, yksiköiden esihenkilöt
- Tutustutaan uusiin makuihin varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja perusopetuksessa
 - yksiköiden esihenkilöt

Kehon hyvinvointi Lapset

Mitä haluamme kehittää?

- Harrastusryhmien aikoja ja koulukyytejä sovitetaan yhteen kyytioppilaiden osallistumisen helpottamiseksi.

Kehon hyvinvointi Lapset

Toimenpiteet ja tekijät 2026

- Harrastusryhmien aikataulutusta koordinoidaan.
 - VAS, rehtori

Mielen hyvinvointi

Lapset

Mitä meillä jo on?

- Oppimisympäristö on turvallinen.
- Tuttu, luotettava aikuinen on saatavilla.
- Kaveri- ja tunnetaitoja opitaan.
- Tietoa välitetään mielen hyvinvoinnista ja tarvittaessa ohjataan avun äärelle.
- Kirjaston palvelut ovat saatavilla.
- Kirjaston lukutaitotyö tukee mielen hyvinvointia.
- Kirjastopalvelut vahvistavat mielikuvitusta ja luovuutta.
- On tarjolla merkityksellisiä harrastuksia.

Mielen hyvinvointi

Lapset

Mitä meillä jo on?

- Kirjastopalvelut tukevat maahanmuuttajien kielitaitoa tarjoamalla myös omankielistä kirjallisuutta.

Mielen hyvinvointi Lapset

Mitä haluamme kehittää?

- Vähennetään kiusaamista kouluarjen kehittämishankkeella.
- Vahvistetaan kaveri- ja tunnetaitoja.
- Vahvistetaan inhimillisen moninaisuuden ymmärtämistä.
- Lapset puheeksi -menetelmän käyttöä vahvistetaan.
- Tietoa jaetaan uni- ja ruutuajasta.
- Vähennetään lapsiin kotona kohdistuvaa fyysistä väkivaltaa.

Mielen hyvinvointi Lapset

Toimenpiteet ja tekijät 2026

- Edistetään kiusaamattomuushanketta.
 - Rehtori, hankekoordinaattori, vastuuopettajat
- Järjestetään kaveri- ja tunnetaitotunteja.
 - Opettajat, hankekoordinaattori, kuraattori
- Päivitetään Lapset puheeksi -osaamista.
 - VKPKJ
- Järjestetään kampanjat unesta, ruutuajasta ja fyysisen väkivallan vähentämisestä.
 - SHVJ, KVK

Kehon hyvinvointi

Nuoret

Mitä meillä jo on?

- Perusopetuksessa ja lukiossa on systemaattista liikuntakasvatusta.
- Lukiossa on paljon liikuntaa sisältävä painotus.
- Ulkoliikuntapaikat ovat käytettävissä.
- Sisäliikuntatilat ovat käytettävissä: uimahalli, liikuntasalit, kuntosalit.
- Koulussa on liikuntavälkät.
- Koulussa on harrastamisen Suomen mallin kerhoja.
- Kunta antaa tilatukea seuratoiminnalle.

Kehon hyvinvointi

Nuoret

Mitä meillä jo on?

- Kouluateriat ovat ravitsemussuosituksen mukaiset.
- Suun terveydestä jaetaan tietoa.
- Riittävästä unesta jaetaan tietoa.
- Nikotiinituotteista ja päihitteettömyydestä jaetaan tietoa.

Kehon hyvinvointi Nuoret

Mitä haluamme kehittää?

- Jaetaan tietoa riittävästä unesta.
- Jaetaan tietoa terveellisestä digitaalisten laitteiden käytöstä.
- Jaetaan tietoa ravitsemuksesta ja maistatamme erilaisia makuja.
- Nuorille ja nuorille aikuisille on omaa liikuntatoimintaa.

Kehon hyvinvointi Nuoret

Toimenpiteet ja tekijät 2026

- Tietoa jaetaan uniasioista.
- Tietoa jaetaan ruutuajasta ja digilaitekäyttäytymisestä.
- Tietoa jaetaan ravitsemuksesta ja tarjotaan monipuolisia makuja kouluruokailuissa sekä yläkoulun kotitalousopetuksessa
 - Rehtorit, ENT
- Käynnistetään nuorille aikuisille omaa liikuntatoimintaa.

Mielen hyvinvointi

Nuoret

Mitä meillä jo on?

- Oppimisympäristö on turvallinen.
- Tuttu, luotettava aikuinen on saatavilla.
- Opitaan kaveri- ja tunnetaitoja.
- Kirjastopalvelut tukevat identiteetin muotoutumista ja itsenäistymistä tarjoamalla nuorille oman tilan ja vaikuttamiskanavia.
- Tarvittaessa ohjataan asiantuntija-avun äärelle.
- Tietoa jaetaan päihteettömästä elämäntavasta.

Mielen hyvinvointi

Nuoret

Mitä meillä jo on?

- Tarjolla on harrastusmahdollisuuksia: kansalaisopisto, konservatorio, urheiluseurat, harrastamisen Suomen mallin ryhmät
- Kirjaston palvelut ovat saatavilla ja antavat tukea oppimiseen ja harrastuksiin.
- Kirjastopalvelut tukevat maahanmuuttajien kielitaitoa tarjoamalla myös omankielistä kirjallisuutta.
- Kirjastopalvelut tarjoavat myös selkokielistä materiaalia ja äänikirjoja.
- Kulttuuritilaisuudet ovat saatavilla.

Rautalammin kunta

Mielen hyvinvointi

Nuoret

Mitä haluamme kehittää?

- Vahvistetaan mielenterveysosaamista.
- Vähennetään kiusaamista: kouluarjen kehittämishanke.
- Ymmärretään paremmin inhimillistä moninaisuutta.
- Vähennetään syrjivää puhetta.
- Vähennetään yksinäisyyttä.
- Vahvistetaan kaveri- ja tunnetaitoja.
- Turvallinen aikuinen on saatavilla.
- Uni- ja ruutuajasta jaetaan tietoa.
- Harrastusmahdollisuudet ovat aiempaa paremmin saavutettavia.
- Päihteiden välittämisestä jaetaan tietoa ja sitä pyritään vähentämään.
- Pyritään vähentämään nuoriin kotona kohdistuvaa fyysistä väkivaltaa.

Mielen ja kehon hyvinvointi

Mielen hyvinvointi

Nuoret

Toimenpiteet ja tekijät 2026

- Vahvistetaan positiivista mielenterveyttä ja järjestetään henkilöstön koulutuksia.
 - VAS
- Mielen hyvinvoinnin teematunnit toteutetaan yläkoulussa.
 - VAS
- Kaveri- ja tunnetaitojen tunteja toteutetaan perusopetuksessa.
 - Rehtori, opettajat
- Järjestetään koulukahveja, toteutetaan koulunuorisotyötä.
 - VAS
- Koordinoidaan harrastusryhmien ja koulukyytien aikoja.
 - Rehtori, VAS
- Järjestetään kampanjoita päihteiden välittämisestä ja käytetään ehkäisevässä päihdetyössä kokemusasiantuntijoita.
 - SHVJ, KVK, rehtorit

Kehon hyvinvointi

Työikäiset

Mitä meillä jo on?

- Sisäliikuntatilat ovat käytettävissä.
- Ulkoliikuntapaikat ovat käytettävissä.
- Kansalaisopistossa on liikuntaryhmiä.
- Kirjastosta voi lainata liikuntavälineitä.
- Erityisuiimakortti on käytössä.
- Kaikukortti mahdollistaa osallistumisen liikuntaharrastukseen myös heikossa asemassa oleville.
- Tietoa jaetaan suun terveydestä.
- Tietoa jaetaan riittävästä unesta.

Kehon hyvinvointi Työikäiset

Mitä haluamme kehittää?

- Tarjolla on mahdollisuus liikuntaneuvontaan.
- Liikuntavälineitä on lainattavissa.
- Jaetaan tietoa riittävästä unesta.
- Jaetaan tietoa ruutuajan terveysvaikutuksista.

Kehon hyvinvointi Työikäiset

Toimenpiteet ja tekijät 2026

- Tiedotusta liikuntavälinelainauksesta lisätään.
 - Kirjaston johtaja
- Jaetaan uni- ja ruutuaikatietoa.
 - SHVJ, KVK

Mielen hyvinvointi

Työikäiset

Mitä meillä jo on?

- Tarjolla on merkityksellisen arjen harrastusmahdollisuuksia: kansalaisopisto, konservatorio, aikuislukio.
- Kirjaston palvelut ovat saatavilla elämänhallinnan ja jaksamisen tueksi.
- Tietoa välitetään avun kanavista.
- Kulttuuritilaisuudet ovat saatavilla.
- Liikuntaharrastusmahdollisuudet ovat myös mielen hyvinvoinnin tukena.
- Kaikukortti on kulttuuriin osallistumisen mahdollistajana.
- Tiloja tarjotaan harrastuksien mahdollistamiseksi.

Mielen hyvinvointi

Työikäiset

Mitä meillä jo on?

- Kirjastopalvelut tukevat maahanmuuttajien kielitaitoa tarjoamalla myös omankielistä kirjallisuutta.
- Kirjastopalvelut tarjoavat myös selkokielistä materiaalia ja äänikirjoja.

Mielen hyvinvointi Työikäiset

Mitä haluamme kehittää?

- Vahvistetaan vanhemmuuden tukea.
- Jaetaan tietoa kunnan merkityksellisen arjen palveluista.
- Pyritään vähentämään päihteiden välittämistä

Mielen hyvinvointi Työikäiset

Toimenpiteet ja tekijät 2026

- Jaetaan tietoa vanhemmuudesta varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa, perusopetuksessa ja lukiossa sekä nuorisopalveluissa.
 - VKPKJ, rehtorit, VAS
- Vahvistetaan viestintää harrastustoiminnasta.
 - SHVJ, KVK
- Järjestetään kampanjoita päihteiden välittämisen vähentämiseksi.
 - SHVJ, KVK

Kehon hyvinvointi Ikääntyneet Mitä meillä jo on?

- Sisäliikuntatilat ovat käytettävissä.
- Ulkoliikuntapaikat ovat käytettävissä.
- Kansalaisopistolla on liikuntaryhmiä.
- Liikuntaneuvontaa on saatavilla.
- Ikääntyneille on ohjattu ryhmä.
- Erityisuiimakortti on käytössä.
- Kaikukortti mahdollistaa osallistumisen liikuntaharrastukseen myös heikossa asemassa oleville.
- Ravitsemussuosituksen mukaista hävikkiruokaa on saatavilla.

Kehon hyvinvointi Ikääntyneet Mitä meillä jo on?

- Tietoa jaetaan suun terveydestä.
- Tietoa jaetaan riittävästä unesta.
- Tietoa jaetaan päihdehaitoista.

Kehon hyvinvointi Ikääntyneet

Mitä haluamme kehittää?

- Jaetaan tietoa riittävästä unesta.
- On mahdollisuus liikuntaneuvontaan.
- Liikuntavälineitä on lainattavissa.
- Vertaisliikuntaa kehitetään.

Kehon hyvinvointi Ikääntyneet

Toimenpiteet ja tekijät 2026

- Järjestetään unitietokampanja.
 - SHVJ, KVK
- Lisätään liikuntavälineiden lainausta.
 - Kirjaston johtaja
- Jaetaan tietoa vertaisliikunnasta, tuetaan vertaisliikuntatoimintaa.

Mielen hyvinvointi Ikääntyneet Mitä meillä jo on?

- On merkityksellisen arjen harrastusmahdollisuuksia: kansalaisopisto, konservatorio, aikuislukio.
- Kirjaston palvelut ovat saatavilla.
- Kirjastopalvelut tukevat muistia ja toimintakykyä.
- Kirjaston kotipalvelu on saatavilla.
- Tietoa välitetään avun kanavista.
- Kulttuuritilaisuudet ovat saatavilla.
- Liikuntaharrastusmahdollisuudet ovat myös mielen hyvinvoinnin tukena.
- Kaikukortti on kulttuuriin osallistumisen mahdollistajana.
- Tiloja tarjotaan harrastuksien mahdollistamiseksi.

Mielen hyvinvointi Ikääntyneet Mitä meillä jo on?

- Kirjastopalvelut tukevat maahanmuuttajien kielitaitoa tarjoamalla myös omankielistä kirjallisuutta.
- Kirjastopalvelut tarjoavat myös selkokielistä materiaalia ja äänikirjoja.

Mielen hyvinvointi Ikääntyneet

Mitä haluamme kehittää?

- Vähennetään yksinäisyyttä, järjestetään tilaa ja mahdollisuuksia kohtaamisille.
- Vahvistetaan naapuriapua.
- Varmistetaan palvelujen saavutettavuutta.
- Mahdollistetaan yhteisöllistä ruokailua.

Mielen hyvinvointi Ikääntyneet

Toimenpiteet ja tekijät 2026

- Laajennetaan ja vahvistetaan Commu-palvelua.
 - SHVJ, KVK
- Toteutetaan viestintää monikanavaisesti.
 - KVK

Osallisuus

Miten elän?

Ihminen elää suhteessa toisiin ihmisiin.

Luomme edellytyksiä ja vahvistamme
hyvinvointityöllä kuulumisen edellytyksiä,
yhteenkuuluvuutta, yhteisöllisyyttä ja
yhdessä tekemistä.

Osallisuus Lapset

Mitä meillä jo on?

- Järjestämme varhaiskasvatuksessa kyselyjä ja lasten kokoukset.
- On koulujen ruokaraati.
- Lapsiparlamentti toimii.
- Turvalliset aikuiset ovat saatavilla.
- Ryhmytymiselle annetaan tukea.
- Kouluissa on puuttumisen toimintamallit.

Osallisuus Lapset

Mitä meillä jo on?

- Kirjaston lukutaitotyö tukee osallisuutta.
- Kirjastopalvelut tukevat maahanmuuttajalasten kielitaidon kehittymistä.
- Kirjastopalvelut vahvistavat osallisuutta tarjoamalla selkokielistä materiaalia ja äänikirjoja.
- Kirjastopalvelut tukevat sosiaalisia taitoja ja yhteisöllisyyttä.

Osallisuus Lapset

Mitä haluamme kehittää?

- Käynnistetään lapsiparlamenttitoiminta (LYK).
- Kehitetään ylisukupolvista toimintaa.
- Perusopetuksessa kehitetään kyselyjä (LYK).
- Vahvistetaan osaamista lapsivaikutusten arvioinnissa ja luodaan siihen liittyviä hyviä käytäntöjä (LAVA).
- Vahvistetaan kykyä kohdata moninaisuutta.

Osallisuus Lapset

Toimenpiteet ja tekijät 2026

- Käynnistetään lapsiparlamenttitoiminta.
 - VAS
- Kehitetään perusopetuksen kyselykäytäntöjä.
 - Perusopetuksen rehtori
- Vahvistetaan LAVA-osaamista eli
 - koulutuksia järjestetään.
 - menetelmäpankki luodaan ja
 - pilotteja käynnistetään.
 - SHVJ

Osallisuus

Nuoret

Mitä meillä jo on?

- Kyselyjä järjestetään säännöllisesti.
- Nuorisotilatoimintaa tarjotaan.
- Nuorisovaltuusto RauNo toimii mallikkaasti.
- Ruokaraati toimii.
- Turvalliset aikuiset ovat saatavilla.
- Tunne-, turva- ja kaveritaitoja opetellaan.
- Ryhmytymiselle on tukea.
- Kohtaamispaikkatoimintaa järjestetään.
- Puuttumiseen on toimintamalleja.

Osallisuus

Nuoret

Mitä meillä jo on?

- Arjen taitoihin on ohjausta.
- Kirjastopalvelut tukevat sosiaalisia taitoja ja yhteisöllisyyttä.
- Kirjasto on matalan kynnyksen kohtaamispaikka.
- Kunnan yksiköt tarjoavat TET-harjoittelupaikkoja ja tutkinto-opiskeluun liittyviä harjoittelupaikkoja.
- Kunta tarjoaa nuorille kesätyömahdollisuuksia.

Osallisuus

Nuoret

Mitä haluamme kehittää?

- Vahvistetaan kunnioittavan käytöksen asenteita ja toimintamalleja.
- Vahvistetaan kykyä kohdata moninaisuutta.
- Vahvistetaan kiinnittymistä koulutyöhön.
- Kehitetään ylisukupolvista toimintaa.
- Viestitään joukkoliikennepalveluista.
- Jaetaan tietoa yksinäisyystyöstä.
- Vahvistetaan lapsivaikutusten arvioinnin (LAVA) osaamista kunnassa.

Osallisuus

Nuoret

Toimenpiteet ja tekijät 2026

- Koulussa on kiusaamisen vähentämisen ja vuorovaikutuksen kehittämisen hanke.
 - rehtori
- Sateenkaarevien nuorten tuen hanke toteutetaan.
 - ENT
- Opetusta kehitetään pedagogisesti.
 - Rehtori
- Tehdään aikataulukkoosteet ja joukkoliikenneviestit.
 - SHVJ, KVK
- Toteutetaan LAVA-kehittäminen: koulutukset, menetelmäpankki, pilotit.
 - SHVJ

Osallisuus

Työikäiset

Mitä meillä jo on?

- Vanhemmuuden tukeen on käytäntöjä.
- On osallistavaa päätösvalmistelua: paneelit, kyselyt
- On malli vahvistaa naapuriapua.
- Kirjastopalvelut tukevat jatkuvaa oppimista ja tiedon saatavuutta.
- Kirjastopalvelut tukevat yhteisöllisyyttä: on tiloja kohtaamiselle ja yhdessä toimimiseen, kulttuuritapahtumia ja ryhmiä.
- Kirjastopalvelut tukevat arjen sujuvuutta etätyötiloja tarjoamalla.
- Kirjaston digituki vahvistaa osallisuutta yhteiskuntaan.

Osallisuus

Työikäiset

Mitä meillä jo on?

- Kirjastopalvelut matalan kynnyksen maksuttomana palveluna tukevat maahanmuuttajien osallisuutta.
- Kirjastopalvelut tukevat haavoittuvassa asemassa olevien osallisuutta tarjoamalla selkokielistä materiaalia ja äänikirjoja.

Osallisuus työikäiset

Mitä haluamme kehittää?

- Monipuolistetaan ja laajennetaan vanhemmuuden tukea.
- Kehitetään työllistymisen tukea.
- Viestitään palveluista monikanavaisesti.

Osallisuus työikäiset

Toimenpiteet ja tekijät 2026

- Jaetaan tietoa vanhemmuudesta varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja lukiossa.
 - VKPKJ, rehtorit, SHVJ
- Työllisyyspalvelut ovat sujuvat ja tavoittavat.
 - työsuunnittelija
- Viestintä on monikanavaista.
 - KVK

Osallisuus

Ikääntyneet

Mitä meillä jo on?

- On aloitettu kulttuuriluotsitoiminta.
- On osallistavaa päätösvalmistelua: paneelit, kyselyt.
- On naapuriavun alusta.
- Kirjastopalvelut tukevat digiosallisuutta.
- Kirjastopalvelut tukevat osallisuutta tiloja tarjoamalla sekä tilaisuuksia ja tapahtumia järjestämällä.
- Kirjaston tietopalvelut tukevat osallisuutta yhteiskuntaan.
- Kirjastopalvelut ehkäisevät yksinäisyyttä.

Osallisuus Ikääntyneet

Mitä haluamme kehittää?

- Vahvistetaan naapuriapukanavia.
- Vahvistetaan ylisukupolvista toimintaa.
- Jaetaan tietoa yksinäisyystyöstä.
- Edistetään saavutettavuutta kyytimahdollisuuksin: naapuriavun vahvistaminen, kunnan asiointitaksit.

Osallisuus Ikääntyneet

Toimenpiteet ja tekijät 2026

- Viestitään Commu-alustasta.
 - SHVJ, KVK
- Pidetään järjestöjen tarjontaa esillä.
 - KVK
- Tiedotetaan asiointikyytipalveluista.
 - SHVJ, KVK

Osallisuus

Kaikki ikäryhmät

Mitä haluamme kehittää?

- Laaditaan osallisuusohjelma.

Osallisuus

Kaikki ikäryhmät

Toimenpiteet ja tekijät 2026

- Laaditaan osallisuusohjelma.
 - Hallintojohtaja, SHVJ

Rautalammin kunta

Terveellinen ja turvallinen elinympäristö

Terveellinen ja turvallinen
elinympäristö

Rautalammin kunta

Terveellinen ja turvallinen elinympäristö

Terveellinen ja turvallinen elinympäristö Lapset

Mitä meillä jo on?

- Lasten elinympäristössä ovat leikkipaikat, liikuntapaikat, varhaiskasvatuksen laadukkaat kiinteistöt, laadukkaat koulukiinteistöt, luontopolku, kirkonkylällä ja Kerkonkoskella valaistut katualueet, lähiluonto saavutettavissa sekä hoidetut viheralueet saavutettavissa.

Rautalammin kunta

Terveellinen ja turvallinen elinympäristö Lapset

Mitä haluamme kehittää?

- Kehitämme koulun piha-aluetta.
- Parannamme koulun sisätilojen viihtyisyyttä.

Terveellinen ja turvallinen elinympäristö

Terveellinen ja turvallinen elinympäristö Lapset

Toimenpiteet ja tekijät 2026

- Aletaan suunnitella koulutilan viihtyisyyden kehittämistä.
 - rehtori
- Aletaan suunnitella koulun piha-alueen kehittämistä.
 - rehtori

Rautalammin kunta

Terveellinen ja turvallinen elinympäristö

Terveellinen ja turvallinen elinympäristö Nuoret

Mitä meillä jo on?

- Koulujen kiinteistöt ovat laadukkaat.
- Liikuntapaikat ovat saatavilla.
- Kirjaston ja nuokun tilat ovat saatavilla.
- Joukkoliikennepalvelut ovat saatavilla.
- Luontopolku on saatavilla.
- Lähiluonto on saavutettavissa joka puolella kuntaa.
- Kirkonkylällä on valaistut katualueet.
- Kirkonkylällä hoidetut viheralueet ovat saavutettavissa.
- Nuorille on ohjattua liikuntaa.

Rautalammin kunta

Terveellinen ja turvallinen elinympäristö Nuoret

Mitä haluamme kehittää?

- Vahvistetaan vastuullista liikennekäyttäytymistä.
- Kehitetään koulun piha-aluetta.
- Parannetaan koulun sisätilojen viihtyisyyttä.

Terveellinen ja turvallinen elinympäristö

Terveellinen ja turvallinen elinympäristö Nuoret

Toimenpiteet ja tekijät 2026

- Viestitään liikenneturvallisuudesta.
 - SHVJ, KVK, rehtorit
- Suunnitellaan koulun sisätilojen ja pihan kehittämistä yhdessä koululaisten kanssa.
 - rehtori

Rautalammin kunta

Terveellinen ja turvallinen elinympäristö

Terveellinen ja turvallinen elinympäristö Työikäiset

Mitä meillä jo on?

- Liikuntapaikat ovat saatavilla.
- Kirjaston tilat ovat käytettävissä.
- Luontopolku on saatavilla.
- Lähiluonto on saavutettavissa
- Hoidetut viheralueet ovat saavutettavissa.

Rautalammin kunta

Terveellinen ja turvallinen
elinympäristö
työikäiset

Mitä haluamme kehittää?

- x

Terveellinen ja turvallinen elinympäristö

Terveellinen ja turvallinen
elinympäristö
työikäiset

Toimenpiteet ja tekijät 2026

- x

Rautalammin kunta

Terveellinen ja turvallinen elinympäristö

Terveellinen ja turvallinen elinympäristö Ikääntyneet

Mitä meillä jo on?

- Turvallisuuskävely järjestetään.
- Liikuntapaikat ovat käytettävissä.
- Liikuntaryhmä on saatavilla.
- Kirjaston tilat ovat käytettävissä.
- Lähiluonto on saavutettavissa.
- Luontopolku on käytettävissä.
- Kirkonkylällä on valaistut katualueet.
- Kävelyreiteillä on istuimia lepoa varten.
- Hoidetut viheralueet ovat saavutettavissa.
- Joukkoliikenteen palvelut ovat käytettävissä.

Rautalammin kunta

Terveellinen ja turvallinen
elinympäristö
Ikääntyneet

Mitä haluamme kehittää?

- x

Terveellinen ja turvallinen elinympäristö

Terveellinen ja turvallinen
elinympäristö
Ikääntyneet

Toimenpiteet ja tekijät 2026

- x

Rautalammin kunta

Terveellinen ja turvallinen elinympäristö Kaikki ikäryhmät

Mitä haluamme kehittää?

- Kehitetään vuokra-asumista Rautalammillla.
- Kartoitetaan ja torjutaan vieraslajiesiintymiä (omat kiinteistöt, mahdolliset talkookohteet).
- Vaalitaan luontaisia kasvilajeja ja puutarhakasveja (monimuotoisuus).
- Vahvistetaan kierrätys- ja lajittelutaitoja, esim. oikeaoppinen ja sujuva biojätteiden kompostointi.
- Ylläpidetään luontosuhdetta: tutustutaan luontoon ja liikutaan luonnossa, tiedotetaan luontopoluista ja retkeilyrakenteista ja pidetään ne kunnossa.

Terveellinen ja turvallinen elinympäristö

Terveellinen ja turvallinen elinympäristö Kaikki ikäryhmät

Toimenpiteet ja tekijät 2026

- Käynnistetään vuokra-asumisen rakennusprojekti.
 - Tekninen johtaja
- Tuetaan neuvonnalla nuorten perheiden asumisuran alkua.
 - Tekninen johtaja
- Jaetaan tietoa lajittelusta.
 - Ympäristötarkastaja
- Käytetään vieraslajitorjunnassa Crowdsorsan ympäristösankarit-alustaa.
 - ympäristötarkastaja
- Käytetään koulujen arjessa lähiluontoa oppimisympäristönä.
 - Rehtorit
- Kehitetään varhaiskasvatukseen luontovuosikello.
 - VKPKJ

Rautalammin kunta

Muiden tahojen hyvinvointipalvelut

Kaikukortti-kohteet Rautalammilla

Rautalammilla Kaikukortti-kohteita ovat

- uimahalli (max 30 käyntiä / vuosi)
- kuntosalit (avainpantti on kuitenkin maksettava itse)
- kansalaisopisto (1 kurssi / lukuvuosi)
- Rautalammin museo

Rautalammin kunta

Muiden tahojen hyvinvointipalvelut

Muiden tahojen tarjoamat palvelut

Rautalammin kunta

Pohjois-Savon hyvinvointialue

- **Kiireellinen hoito ja päivystys**
 - <https://pshyvinvointialue.fi/kiireellinen-hoito-ja-paivystys>
- **Lasten, nuorten ja perheiden palvelut**
 - <https://pshyvinvointialue.fi/lasten-nuorten-ja-perheiden-palvelut>
 - Omaperhe-palvelu:
<https://omaperhe.fi/aluesivu/Pohjois-Savon%20hyvinvointialue?mc=686>
- **Ikääntyneiden palvelut**
 - <https://pshyvinvointialue.fi/ikakeskus>
- **Mielenterveys- ja päihdepalvelut**
 - <https://pshyvinvointialue.fi/mielenterveys-ja-paihdepalvelut>

Muiden tahojen tuottamat palvelut: hyvinvointialue

Pohjois-Savon hyvinvointialue

- **Terveys- ja sairaanhoitopalvelut**
 - <https://pshyvinvointialue.fi/terveys-ja-sairaanhoitopalvelut>
- **Työikäisten sosiaalipalvelut**
 - <https://pshyvinvointialue.fi/tyoikaisten-sosiaalipalvelut>
- **Vammaispalvelut**
 - <https://pshyvinvointialue.fi/vammaispalvelut>
- **Tietoasosiaali- ja terveystietopalveluista Ukrainasta saapuville**
 - <https://pshyvinvointialue.fi/tietoa-sosiaali-ja-terveystietopalveluista-ukrainasta-saapuville>
- **Pelastustoimen palvelut**
 - <https://pshyvinvointialue.fi/pelastustoimen-palvelut>

Rautalammin kunta

Rautalammin evankelis-luterilainen seurakunta

- Tukea arjen ongelmiin diakoniatyöstä
 - <https://www.rautalamminseurakunta.fi/apua-ja-tukea/arjen-ongelmat>
- Ruoka-apu
 - <https://www.rautalamminseurakunta.fi/apua-ja-tukea/ruoka-apu>
- Suru ja kriisit
 - <https://www.rautalamminseurakunta.fi/apua-ja-tukea/suru-ja-kriisi>
- Tuki lapsiperheille
 - <https://www.rautalamminseurakunta.fi/apua-ja-tukea/tukea-lapsiperheille-yhteistyossa-kunnan-kanssa>
 - Perheneuvonta:
<https://www.kuopionseurakunnat.fi/perheneuvonta>
- Osallisuus ja yhdessä tekeminen
 - <https://www.rautalamminseurakunta.fi/tule-mukaan>

Muiden tahojen tuottamat palvelut: seurakunnat

Kuopion ortodoksinen seurakunta

- Tukea arjen ongelmiin diakoniatyöstä
 - <https://ortkuopio.fi/toiminta/diakoniatyo-ja-vapaaehtoisuus/>
- Suru ja kriisit: päivystävä pappi
 - <https://ortkuopio.fi/>
- Osallisuus ja yhdessä tekeminen
 - <https://ortkuopio.fi/toiminta/>

Rautalammin kunta

SPR

- Ystävätoiminta
- Ystävän tupa –toiminta
- Muistojen pysäkki
- Saattajavälitys
- Maahanmuuttajien kielen oppimisen tuki
- Vapaaehtoistuki arjessa

- Yhteystiedot: pirkko.annala1@gmail.com

Leipätiimi

- Ruoka-apu

- Yhteystiedot: makintui10@gmail.com

Muiden tahojen tuottamat palvelut: järjestöt

Eläkeliitto

- Tapahtumat ja tilaisuudet
- Kerhot
- Lauluryhmä
- Vapaaehtoistyö

- Yhteystiedot: ikkiluut47@gmail.com

MLL

- Tilaisuudet ja tapahtumat
- Vanhemmuuden tuki
- <https://www.mll.fi/yhdistykset/mannerheimin-lastensuojeluliiton-rautalammin-paikallisyhdistys-ry/>

Rautalammin kunta

Rautalammin urheilijat

- ohjattua liikuntaa eri ikäryhmille
- <https://www.rautalamminurheilijat.fi/>

Rautalammilla toimivat muut järjestöt ja yhdistykset

- <https://www.rautalampi.fi/yhdistykset/>

Muiden tahojen tuottamat palvelut: järjestöt

Kyläyhdistyksiä

- **KerkonkoskenKetterä**
 - <https://visitkerkonkoski.fi/>
- **Myhinpäänseudunkyläyhdistys**
 - pj2025myhinpaa@gmail.com
- **Saikari-Vaajasalmenkyläyhdistys**
 - Esa.vilkki@sitowise.fi
- **Kiesimänkyläyhdistys**
 - Saara.hila@gmail.com
- **Hankamäenkyläyhdistys**
 - www.hankamaenkyla.fi
- **Koipiniemenkylätoimikunta**
 - koivistoinenvirpi@gmail.com
- **Korholankyläyhdistys Väinöstä Veikkoon**
 - matti.jaamalainen@gmail.com
- **Pakarilankylätoimikunta**

Rautalammin kunta

Muiden tahojen tuottamat palvelut

UNICEF

- Tietoa lapsen oikeuksista
- Koulutuksia lapsen oikeuksista
- <https://www.lapsiystavallinenkunta.fi/>

Rautalammin museo

- Näyttelyt, tilaisuudet ja tapahtumat, tieto- ja kuvapalvelu
- www.rautalamminmuseo.fi

Rautalammin kunta

- Kirjaston johtaja Seija Österberg
 - Puh. 040 178 7004
- Kulttuuri- ja viestintäkoordinaattori Tiina Laitinen
 - Puh. 050 339 6954
- Vapaa-aikasihteeri Inna Kääriäinen
 - Puh. 040 576 5952
- Liikuntaneuvoja Janne Mensonen
 - Puh. 040 828 4831
- Koulunuorisotyöntekijä Janne Poikolainen
 - Puh. 040 775 1091
- Sivistys- ja hyvinvointijohtaja Matti Vääntinen
 - Puh. 040 480 1492

Käsittelykierto

- Vanhus- ja vammaisneuvosto 24.02.2025
- Nuorisovaltuusto RauNo 09.12.2025
- Opiskeluhuollon ohjausryhmä 24.11.2025
- Ehkäisevän päihdetyön työryhmä 17.11.2025
- LANU-LAPE-työryhmä 06.11.2025
- Hallinto-osaston viikkopalaveri 19.11.2025
- Teknisen osaston viikkopalaveri 13.11.2025
- Nuoriso- ja liikuntatiimin palaverit 29.10.2025 ja 12.11.2025
- Hyvinvointilautakunta 26.11.2025
- Kunnanhallitus 08.12.2025
- Kunnanvaltuusto 16.12.2025